

LEADER

Pohjoisin Lappi

KALASTA KESTÄVÄÄ KASVUA

LAPIN KALALEADERIN
KEHITTÄMISSTRATEGIA
2022–2027

Leader Pohjoisin Lappi ry

Pohjoisin Lappi

1 STRATEGIAN VALMISTELU

Lapin Kalaleaderin toimintaa kaudella 2022–2027 koskevia toiveita kartoitettiin jokaisessa kunnassa vuodenvaihteessa 2020-21 pidetyissä kalastajatilaisuuksissa. Kalastajilta saatiin runsaasti hyviä ehdotuksia ja toiveita strategian tavoitteista. Nämä on listattu liitteenä olevassa muistiossa, joka on yhteenveto jokaisesta tilaisuudesta tehdyistä, osallistujille lähetetyistä muistiosta. Toimijoita on myös pyydetty lähettämään ehdotuksiaan suoraan kalaryhmän työntekijälle ja asiasta on keskusteltu henkilökohtaisissa tapaamisissa. Saatu palaute on otettu huomioon tätä strategiaa laadittaessa.

Vuosien 2022–2027 kehittämisstrategian tekstin on laatinut Lapin kalatalouden toimintaryhmän hallitus, jossa on alueen kuntien, kalatalouselinkeinojen harjoittajien, Leader Pohjoisin Lappi ry:n ja Lapin kalatalouskeskuksen edustus. Työssä on käytetty hyväksi ohjelmakausien 2007–2013 ja 2014–2020 kokemuksia kalatalousryhmän toiminnasta.

Toimintaryhmän hallitus on hyväksynyt kehittämisstrategian kokouksessaan 22.9.2021 ja Leader Pohjoisin Lappi ry:n hallitus 14.10.2021. Alueen neljä kuntaa ovat sitoutuneet osallistumaan Lapin Kalaleaderin toimintaan ja rahoittamaan sen hallintoa 120 000 eurolla vuosina 2022–2027 (päätökset liitteenä). Kunnat, yrittäjät ja yhteisöt (Leader Pohjoisin Lappi ry ja Lapin Kalatalouskeskus) ovat nimenneet edustajansa Kalaleaderin hallitukseen.

2 TOIMINTA-ALUEEN YLEISKUVAUS

Lapin kalatalousryhmän toiminta-alueena ovat Inarin, Sodankylän, Kemijärven ja Pellon kunnat. Inarin, Sodankylän ja Pellon alueella asuu yhteensä 22 484 henkilöä eli noin 0,67 henkilöä neliökilometrillä. Pellon väkimäärä on 3373 ja tiheys on 1,8/km². Väestö on keskittynyt kuntakeskuksiin ja Kemijärvellä kaupunkialueelle (yli 100 henkilöä /km²) sekä pääteiden ja jokien tai muiden vesistöjen varsille (51 - 100 henkilöä /km²). Alueella on myös kymmeniä kyliä, joissa asukastiheys vaihtelee 6 - 50 henkilöä/km². Yhteinen vesipinta-ala on 3 535 km² (taulukko 1).

Kuten useimmissa muissakin Lapin kunnissa, Sodankylässä, Kemijärvellä ja Pellossa väkiluku vähenee ja väestö ikääntyy. Sen sijaan Inarissa väkimäärä on viime vuosina kääntynyt nousuun (taulukko 1) johtuen koronapandemiaan asti jatkuneesta matkailuelinkeinon kasvusta.

Koko Lapin alueella työttömyysaste oli 15,1 % joulukuussa 2020. Inarin ja Kemijärven työttömyys oli tätä suurempaa, mutta Sodankylän selvästi pienempää. Tärkein syy Sodankylän myönteiseen työllisyyden kehitykseen on kasvanut kaivosteollisuus. Alkutuottajien osuus työvoimasta on Itä-Lapin kunnissa laskenut viime vuosina ja on selvästi alle kymmenesosa. Pellossa osuus on pysynyt lähes 12 %:ssa (taulukko 1).

Pohjoisin Lappi

Kunta	Pinta-ala km ²	Vesistöpinta-ala km ²	Väkiluku 2020 (muutos v:sta 2013)	Työttömyysaste joulukuu 2020	Alkutuottajien osuus työvoimasta (muutos v:sta 2013)
Inari	17 334	2 282	6 907 (+113)	17,7 %	5,8 % (-3,0 %)
Kemijärvi	3 942	453	7 274 (-709)	16,7 %	6,0 % (-2,0 %)
Sodankylä	12 439	800	8 303 (-581)	10,7 %	6,5 % (-4,4 %)
Pello	1 864	126	3 373 (-416)	13,2 %	11,9 % (+0,1 %)

Taulukko 1. Perustietoja toiminta-alueesta (Tilastokeskuksen ja ELY-keskuksen tilastot).

Alueen muuta maata alhaisempi kansantuote ja kasvava huoltosuhde vaikuttavat alueen väestön ja kuntien mahdollisuuteen panostaa elinkeinojen kehittämiseen. Harvan asutuksen, pitkien etäisyyksien ja vetovoimaisten kasvukeskusten puuttumisen vuoksi uusien työpaikkojen luomiseen joudutaan täällä panostamaan muuta maata huomattavasti enemmän. Korkean työttömyyden takia on kuitenkin erityisen tärkeää kehittää elinkeinoja alueen tarjoamien mahdollisuuksien pohjalta. Laajat vesialueet ja vajaasti hyödynnetyt kalakannat luovat hyvän perustan elinkeinokalataloudelle.

Lapin alueella asuu noin 2 400 henkilön saamelaisväestö (saamelaiskäräjävaaleissa äänioikeutettuja). Heille on turvattu lainsäädännöllä oikeus kielelliseen ja kulttuuriseen erityisasemaan, jolla turvataan ja edistetään saamelaisten mahdollisuuksia kehittää omaehtoisesti mm. kulttuuriaan ja elinkeinojaan.

Kalastus on aina ollut Lapissa tärkeä osa sekä suomalaista että saamelaista elämänmuotoa. Kalastuksella on edelleen vahva merkitys sekä työllistäjänä että kulttuurisesti. Kotitarve- ja virkistyskalastuksessa käytetään yhä alueen perinteisiä kalastustapoja, ja tärkeän osan tästä muodostaa kulttuurin sisällä välittyvä hiljainen tieto. Sen sijaan kaupalliset kalastajat ovat ottaneet uutta teknologiaa ennakkoluulottomasti käyttöönsä, ja myös uusia innovaatioita, kuten uusia pyydysmalleja, on syntynyt. Kalastuksesta on tullut yksi uusista elinkeinoista, joiden mukaan alueen nykyinen identiteetti määrittyy. Esimerkiksi Lokan kylässä on menestyksellisesti kehitetty kalataloutta ja luotu uusia työpaikkoja muiden perinteisten elinkeinojen, kuten poro-, metsä- ja maatalouden, työllistävyyden vähetessä. Alueen kalataloutta on kuvattu tarkemmin kohdassa 'analyysi alueen kalataloudesta'.

Laajoista vesialueista ja niiden vähälukuisista käyttäjistä johtuen kaupallisen ja virkistyskalastuksen väliset konfliktit ovat alueella vähäisiä. Valtio omistaa etenkin Inarissa ja Sodankylässä suuren osa vesistä, ja niiden käytöstä vastaa Metsähallitus. Tämä helpottaa oleellisesti kalastuslupien saantia verrattuna Etelä-Suomeen.

3 ANALYYSI ALUEEN KALATALOUESTA

3.1 Alueen kalatalouden nykytila

Inari

Inarissa elinkeinokalastus keskittyy Inarijärvelle, joka on kooltaan hieman yli 100 000 ha. Vesistä n. 95 % on valtion omistuksessa, joten kalastajilla ei ole ollut ongelmia kalastuslupien suhteen. Järvellä kalastaa 44 rekisteröityä kaupallista kalastajaa, joista 17 on I- ja 27 II-luokassa (tilanne v. 2020 lopulla). Määrä on ollut viime vuosina hienoisessa nousussa. Ivalossa on vuonna 2020 toiminnan aloittanut uusi kalanjalostusyritys, joka valmistaa mm. erilaisia savukalatuotteita. Kalatalouden työllistävyydeksi voidaan arvioida 30 – 35 henkilötyövuotta.

Inarin kunta on ohjelmakaudella 2014 – 2020 investoinut kalastuksen infrastruktuuriin n. 915 000 €. Veskonien kalasataman kalastajalaiturit ja kalahallin jäteveden puhdistamo on uusittu, Veskonien ja Inarin halleihin on hankittu kalankäsittelylaitteita ja parhaillaan on suunnitteilla Veskonien hallin laajennushanke. Kaikkiin investointeihin on saatu EMKR-tuki. Molemmilla halleilla on laitoshyväksynät, jotka saatiin ohjelmakaudella 2007-2013 kalaryhmän rahoittamien hankkeiden avulla. Saamelaisalueen koulutuskeskuksella on laitoshyväksytyt kalanjalostuksen opetustilat, joita kalastajat voivat vuokrata. Veskonien hallin laajennuksen valmistuttua infrastruktuuri on hyvässä kunnossa.

Kaupallisen kalastuksen tilastoitu kokonaissaalis oli 2000 -luvun alun ajan 40 000 kg/v, mutta on noussut viime vuosina noin 55- 60 000 kiloon. Inarijärven kokonaissaalis on ollut viime vuosina 180 tonnia eli n. 1,8 kg/ha. Kestäväksi vuosisaaliiksi voidaan arvioida 3 - 5 kg/ha. Kaupallisen kalastuksen pääkohde on siika. Hauen ja ahvenen merkitys on lisääntynyt viimeisten kahden vuoden aikana, mutta punalihaisten kalojen pienentynyt. Kalastus keskittyy avovesikauteen. Lyhentynyt jääpeitteinen aika ja pidentyneet kelirikot haittaavat talvikalastusta. Ohjelmakaudella 2014-2020 kalatalouden toimintaryhmä avusti kalastajia ja jalostusyritystä hakemaan rahoituksen 25 investointiin, joiden yhteismäärä oli 303 000 euroa.

Sodankylä

Sodankylän kunnan alueella sijaitsevat Euroopan suurimmat tekojärvet Lokka ja Porttipahta, joihin kaupallinen kalastus keskittyy. Tekojärvien pinta-ala on noin 634 km². Lisäksi Unarinjärvellä on kaksi kaupallista kalastajaa. Kaupallisten kalastajien kokonaismäärä on 38, joista 13 kuuluu I-luokkaan (tilanne v. 2020 lopulla). Kalatalouden työllistävyydeksi arvioidaan 30 - 35 htv. Sodankylässä heräsi 2010-luvun lopulla huoli kalastuksen tulevaisuudesta, kun suuri osa päätoimisista kalastajista oli eläköitymässä. Kalaryhmän rahoittamissa rekrytointihankkeissa kuntaan on tähän mennessä saatu 14 uutta, nuorta kalastajaa.

Pohjoisin Lappi

Tekojärvien kalastus on kohdistunut perinteisesti ahveneen, haukeen ja siikaan. Mateen ja särkikaloiden merkitys on koko ajan lisääntymässä. Unarinjärven pääsaalis on muikku, mutta hauen, kuhan ja mateen osuus kasvaa. Kaupallisen saaliin määrää on nykyisin vaikea arvioida, mutta suuruusluokka lienee noin 200 000-250 000 kg vuodessa.

Sodankylässä on kaksi kunnan omistamaa kalahallia. Sekä Lokan että Siltaharjun satamien kalahalleilla on laitoshyväksyntä, ja kunta on jatkuvasti kehittänyt hallien toimintaa. Menneellä ohjelmakaudella kalaryhmä rahoitti neljää kunnan hanketta, joilla hankittiin halleihin aurinkopaneelit, kalankäsittelylaitteita ja koulutettiin kalastajia kalamassan tekemiseen. Unarinjärvellä on yksityisen kalastajan omistaman laitoshyväksytyt kalankäsittelytila. Kalaryhmä avusti menneellä ohjelmakaudella Sodankylän kalastajia saamaan rahoituksen 13 investointihankkeeseen, yhteismäärältään 155 280 euroa.

Sodankylässä on yksi kalanjalostaja, joka mm. savustaa Norjan lohta ja tekojärvien siikaa. Tekojärvien kalastajat myyvät kalat suurelta osin fileenä, mutta myös ns. pannuahvenen ja -siian osuus on merkittävä. Kalamassan merkitys on kasvamassa. Lokassa on myös yritys, joka valmistaa ja myy erilaisia pyydyksiä sekä tekojärville että muualle Suomeen. Yrityksen kehittämää katiskamallia käyttävät myös rannikon kaupalliset kalastajat ahvenen kalastukseen. Fishing Intelligently-hankkeen puitteissa pyydyksiä on myyty Puolaankin, ja puolalaiset ja virolaiset kalastajat ovat käyneet Lokassa opettelemassa nykyaikaisia kalastus- ja kalankäsittelymenetelmiä.

Kemijärvi

Kemijärvi on ruskeahkovetinen säännöstelty järvi. Säännöstelyn ylärajalla järven pinta-ala on 285 km² ja alarajalla 131 km². Järven valuma-alue on Luusuassa 27 285 km² eli 53 % koko Kemijoen vesistöalueen pinta-alasta. Suuret säännöstelyvälit haittaavat kalastusta ja etenkin syyskutuisten kalojen lisääntymistä.

Kemijärvellä on potentiaalia kalastuselinkeinon kehittämiseen, mutta alan perinne katkesi 1970-luvulla. Kahdella edellisellä ohjelmakaudella Kemijärven kaupunki on panostanut voimakkaasti kalatalouden kehittämiseen. Menneellä kaudella alkaen kaupunki toteutti neljä kalankäsittelytilojen kehittämiseen tähtäävää investointihanketta, yhteisarvoltaan 224 000 euroa. Riekkoniemen hallilla on nyt laitoshyväksyntä, joten infrastruktuuri alkaa olla kunnossa. Kalaryhmä rahoitti menneellä kaudella kolme koulutushanketta, joissa kalastajat oppivat oikeat kalankäsittelymenetelmät ja toimimaan laitoshyväksytyissä tiloissa omavalvontasuunnitelman mukaisesti. Tällä hetkellä Kemijärvellä on kaksi rekisteröitynyttä I-luokan kalastajaa ja n. 30 II-luokkaan kuuluvaa. Keväällä 2021 alkoi kalaryhmän ja kaupungin rahoittama rekrytointihanke, jolla pyritään lisäämään mielenkiintoa elinkeinoa kohtaan.

Kemijärvi on alikalastettu järvi. Kemijärvestä arvioidaan voitavan kalastaa kestävästi 200 000 kg/vuosi. Järvellä olisi siten tilaa usealle kaupalliselle kalastajalle. Tällä hetkellä tärkeimmät lajit ovat hauki ja kuha. Kemijärvessä on hyvä muikkukanta, joka mahdollistaisi kaupallisen kalastuksen. Myös särkikalaja, erityisesti säynettä ja särkeä voitaisiin hyödyntää nykyistä enemmän. Kemijärven kalalla on nykyisin hyvä maine ja kysyntä.

Pohjoisin Lappi

Ruokakalan tuotannon edellytykset Kemijärvellä ovat hyvät erityisesti Kemijärvessä, jossa laimennusolosuhteet ovat hyvät. Alueella toimii viisi verkkokassilaitosta ja kaksi maa-allaslaitosta, joiden tuotannon lisäkasvu on yhteensä n. 300 000 kg.

Pello

Ylitornion ja Pellon kunnissa sijaitsevan Miekojärven (53,3 km²) pohjoispäässä olevaa Sirkkakosken kalasatamaa käyttää seitsemän kaupallista kalastajaa, joista kolme kuuluu I- ja neljä II-luokkaan. Kalahallille tehtiin peruskorjaus ja laajennus ohjelmakauden 2007-2013 lopussa, ja se sai laitoshyväksynnän ohjelmakauden 2014-2020 alussa. Pellon kunta on investoinut korjauksen jälkeen kalahallin kehittämiseen 160 000 euroa, ja kalastajia on koulutettu kahdessa kalatalouden toimintaryhmän kautta rahoitetussa hankkeessa. Infrastrukturi on hyvässä kunnossa, ja kalan kysyntä on suurempaa kuin mitä kalastajat voivat toimittaa. Rahallisesti tärkein kala on nykyisin kuha, joiden lisäksi muikulla, ahvenella, hauella ja jokiravulla on merkitystä. Särkikalojen, erityisesti lahnan ja särjen, sekä mateen ja ravun merkitys on kasvamassa.

Lähekkäin sijaitsevien Miekojärven, Vietosen ja Raanujärven yhteispinta-ala on 115 km², ja järvet voisivat tarjota ansiomahdollisuuksia nykyistä useammalle kalastajalle. Kestävä vuosisaalis voisi olla ainakin 2-3 kertaa nykyisen suuruinen. Kaikkien kolmen järven kalastajat voivat käyttää Miekojärven kalasatamia. Matkailukalastukselle alueella on erittäin hyvät edellytykset.

Sodankylän kalamassahankkeessa vv. 2016-2018 opeteltiin tekemään markkinakelpoista massaa vähäarvoisista kaloista kuten särjestä. Nykyään kalamassa kuuluu Lokan osuuskunnan tuotevalikoimaan.

Pohjoisin Lappi

3.2 Nelikenttäanalyysi alueen kalataloudesta

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • monipuoliset ja vahvat kalakannat mahdollistavat kalastuksen lisäämisen • vajaasti hyödynnetyt kalalajit luovat uusia mahdollisuuksia • vesien ja kalan laatu erinomainen • vahva ammattitaito kalastuksessa, kalankäsittelyssä ja markkinoinnissa • kalastajat ovat ympäristötietoisia, mikä auttaa nostamaan alan arvostusta • Lapin matkailuun perustuvat kotimarkkinat • erinomainen perusinfra • laajat vesialueet valtion omistamia, mikä mahdollistaa riittävät luvat kalastukseen • kalastajat ovat oppineet yhteistyön merkityksen • konfliktien puute 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • elinkeinon ikärakenne, uusia kalastajia ei kaikilla alueilla rekrytoidu alalle • kaupallisen kalastuksen sesonkiluonteisuus • kannattavuus- ja kustannusosaamisen puute • pitkät matkat markkinoille lisäävät kuljetuskustannuksia • tutkimustietoa kalakantojen tilasta ei ole Inarijärven siikaa lukuun ottamatta, sekin puutteellista • liiallinen riippuvuus yhdestä kalalajista (kuha Miekojärvellä)
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lapin kalan korkean laadun hyödyntäminen markkinoinnissa • alueella on uutta kalanjalostusyrittäjyyttä • eräillä alueilla tapahtunut sukupolven vaihdos ja ammattikunnan nuorentuminen • kalan kysyntä koko maassa hyvä ja kasvussa • matkailu: ohjelmalvelujen tarjoamisen ja kalan suoramyyntin lisääntyminen • lähiruoan kysyntä lisääntyy • kv-hankkeiden kautta alulle saadut kalastajien kansainväliset yhteydet • tehostuva vesien käytön suunnittelu 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> • loistilanteen pieneneminen (ylitiheät kalakannat → loiset → markkinoiden menettäminen) • tiukkeneva elintarvike- ym. lainsäädäntö lisää kustannuksia • ilmastonmuutos: kelirikon piteneminen, kalalajiston muutokset • polttoaineen hinnan nousu syö kannattavuutta • toistuvat pandemiat romahduttavat matkailun • kalakantojen tilan äkilliset muutokset • Metsähallituksen tiukentunut lupapolitiikka Inarissa

3.3 Vahvuuksien, heikkouksien, mahdollisuuksien ja uhkien analyysi

Vahvuudet

Alueella on runsaasti vesipinta-alaa, eivätkä kalastusoikeudet tuota ongelmia, koska suuri osa vesistä on valtion omistamaa. Vaikka kaikki suurimmat vesialueet ovat säännösteltyjä, on veden laatu hyvä, Inarissa jopa erinomainen. Laajoista vesialueista ja vähäisestä väestömäärästä johtuen pääosa vesistä

Pohjoisin Lappi

on alikalastettua, mikä antaa kaupalliselle kalastukselle hyvät kasvuedellytykset. Erityisesti Sodankylän tekojärvien haukea, ahventa ja särkeä sekä Kemijärven madetta, haukea ja muikkua voisi hyödyntää nykyistä selvästi enemmän. Myös Länsi-Lapin järvillä on tilaa uusille kalastajille.

Uhanalaisiin vaelluskaloihin, kuten meritaimeneen, ei alueella kohdistu kaupallista kalastusta. Vaelluskaloilla on elinkeinokalataloudelle eniten merkitystä Inarijärvellä, jossa kaupallinen kalastus perustuu suurelta osin jokikutuiseen pohjasiikaan. Myös järvitaimenella on vähäistä merkitystä. Niiden tärkeimmät lisääntymisjoet Ivalojohti ja Juutua ovat rakentamattomia, ja jokisuissa on kattavat rauhoitusalueet kutunousun turvaamiseksi. Ukonjärven ja Rahajärven välisen yhteyden katkaisee Kirakkaköngkään voimalaitos, jonka kiertämiseksi luonnonmukaisella nousu-uomalla on meneillään NOUSU-rahoitteinen hanke.

Myös Sodankylän tekojärville jokikutuisella vaellussiihalla on merkitystä, ja tärkeimpiin lisääntymisjokiin (Luiro, Kitinen, Tankajoki, Kopsusjoki) on vapaa nousumahdollisuus. Kemijärvellä ja Pellon Miekajärvellä kalastus perustuu täysin paikallisiin lajeihin, haukeen, kuhaan, muikkua jne. Kemijoella on meneillään kalanhoitovelvoitteen muutos, jossa mm. edellytetään kalateiden rakentamista voimalaitoksiin. Tämä suuren mittaluokan asia on vireillä aluehallintovirastossa.

Kalaleader opastaa edelleen alueen toimijoita vesienhoitoon liittyvissä kysymyksissä, mm. rahoituslähteiden kartoittamisessa, vaikka vedet elinkeinokalataloutta ajatellen ovatkin hyvässä kunnossa. Ryhmän oma budjetti ei tällaisiin hankkeisiin riitä.

Alueen kaikille kunnallisille kalankäsittelytiloille saatiin menneellä ohjelmakaudella laitoshyväksyntä, ja kunnat ovat aktiivisesti kehittäneet tiloja ja satamia. Perusinfra on jo erinomaisessa kunnossa, mutta muuttuva elintarvikelainsäädäntö edellyttää, että sekä tilojen käyttäjät että ylläpitäjät reagoivat lakimuutoksiin ripeästi.

Kalastajien ympäristötietoisuus on lisääntynyt, mikä tuli selvästi esiin kalastajien osallistamistilaisuuksissa. Tämä antaa hyvän pohjan kaikelle elinkeinon hiilijalanjälkeä vähentävälle kehittämiselle.

Kalastajat ovat ymmärtäneet kalan laadun merkityksen markkinoinnissa. Alueella tuotetun kalan maine on erinomainen, ja Lapin imago parantaa osaltaan markkinointimahdollisuuksia. Kalan korkea laatu, kalavesien puhtaus ja luonnonkalan pyynnin eettisyys ja ekologisuus ovat tekijöitä, joiden avulla imago voidaan tietoisesti parantaa tukemaan elinkeinon kannattavuutta.

Kalastajat ovat oppineet yhteistyön merkityksen niin kalan toimitusvarmuuden parantamisessa, kulujen pienentämisessä kuin pyyntitekniikan kehittämisessäkin. Lokan osuuskunta on koko EU:ssa tunnettu esimerkki kalastajien yhteistyöstä. Kalastajien yhteistyötä alueen sisällä ja muiden alueiden kanssa on edelleen mahdollista tehostaa, ja tässä Kalaleader on tärkeässä osassa.

Pohjoisin Lappi

Heikkoudet

Elinkeinojen suurin ongelma on kalastajien ikääntyminen. Tilanne on parantunut viime aikoina Inarissa, ja Sodankylän rekrytointihankkeen tulokset osoittavat, että tilanteeseen voidaan aktiivisilla toimilla vaikuttaa. Parhaiten alan kiinnostavuutta lisää kannattavuuden paraneminen esim. korkean lisäarvon tuotteiden, kustannustehokkaan kalastuksen tai liitännäiselinkeinojen, kuten matkailun, avulla.

Tutkimustiedon puute on vakava heikkous. Eri alueiden kalastajien huoli asiasta tuli selkeästi esiin vuodenvaihteessa 2020–2021 pidetyissä tilaisuuksissa. Kalastuksen pitkäjänteinen kehittäminen edellyttäisi tietoa kalakantojen tilasta, mutta vain Inarijärveltä säännöstelyn velvoitetarkkailusta on saatavissa tietoa, sekin puutteellista.

Mahdollisuudet

Kuluttajien kiinnostus lähiruokaan, myös kotimaiseen kalaan, on aivan viime vuosina lisääntynyt tuntuvasti. Kotimaisen kalan edistämishjelma tulee edelleen vahvistamaan tätä suuntausta. Jo tällä hetkellä lappilaisen korkealaatuisen sisävesikalan kysyntä ylittää selvästi tarjonnan. Tämä antaa uusia mahdollisuuksia kaupallisen kalastuksen kannattavuuden lisäämiseen ja jatkuvuuden turvaamiseen.

Alueelle on tullut uutta, paikalliseen kalaan perustuvaa jalostusyrittäjyyttä. Tämä tulee parantamaan kalastuksenkin kannattavuutta toimitusketjujen lyhetyssä.

Uhat

Ilmaston muuttuminen on uhka, joka on jo osittain toteutunut: esim. Inarijärvi on jäänyt 2000-luvulla ympäristöhallinnon seurantojen perusteella 31 vrk myöhemmin kuin 1960-2000, mikä pidentää kelirikkokautta ja siten lyhentää kalastukseen soveltuvaa aikaa merkittävästi. Ennen joulua tapahtunut jäänaluspyynti on ollut koko alueella kalastajien tulonmuodostuksen kannalta erittäin merkittävä, mutta useina viime vuosina tätä pyyntiä ei ole voinut harjoittaa. Heikentyneet jääolot vaikeuttavat talvikalastusta koko talvikauden.

Ilmastonmuutos vaikuttaa myös kalakantoihin. Inarijärvellä on havaittu kevätkutuisten kalojen lisääntyneen ja siikasaaliin pienentyneen. Lisäksi uhkana ovat äkilliset kalakantojen muutokset, joita on vaikea ennakoida tutkimustiedon puutteen takia. Esim. siikakantojen loisittuminen Inarijärvellä ja Sodankylän tekojärvillä, josta on aikaisempaa kokemusta, aiheuttaisi vakavan kriisin kaupalliselle kalastukselle.

Kehittämismahdollisuudet

Kalataloudella on alueella jo nyt suhteellisesti suuri merkitys verrattuna muuhun Lappiin ja koko maahan. Ottaen huomioon alueen vaikeat kehittämisolosuhteet (mm. heikko kuntatalous, heikko huoltosuhte, suuri työttömyys, muuttoliike jne.), on tärkeää tarttua kaikkiin työpaikkamahdollisuuksiin ja kehittää elinkeinoja, jotka perustuvat alueen luontaisiin vahvuuksiin. Kalatalouden vahvuudet ja mahdollisuudet ovat viimeisen vuosikymmenen aikana kasvaneet, ja tarjoavat erinomaisen perustan kehittää elinkeinoja ja lisätä sen

Pohjoisin Lappi

taloudellista merkittävyyttä. Kehityksen tulee kuitenkin kaikilta osiltaan perustua ekologiseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen kestävyteen.

Kemijärvellä aloitettiin keväällä 2021 uusien kalastajien rekrytointihanke. Syyskuuhun mennessä lupaavia nuoria oli jo käynyt tutustumassa kalastajan työhön kokeneen kalastajan mukana.

4 TAVOITTEET JA TOIMET

4.1 Yleis- ja erityistavoitteet

Ohjelman tavoitteet on jaettu yleis- ja erityistavoitteisiin. Erityistavoitteille on lisäksi asetettu määrällisiä tavoitteita, jotka selostetaan kunkin erityistavoitteen toimien yhteydessä.

Yleistavoitteita toteutetaan ohjelman erityistavoitteiden toimilla yhteistyössä muiden toimijoiden ja rahoitusmuotojen kanssa.

Yleistavoitteet:

1. Kalatalouden taloudellisen ja sosiaalisen merkityksen lisääminen vähähiilisesti ja kestävästi.

Tämä saavutetaan hyödyntämällä ja parantamalla elinkeinon vahvuuksia ja mahdollisuuksia:

- vesialueiden, kalakantojen ja markkinoiden tarjoama kalastuksen kasvupotentiaali
- erinomainen infrastruktuuri ja osaaminen, jotka mahdollistavat uudet, korkean lisäarvon tuotteet ja innovaatiot
- alueen imago korkealaatuisen, ekologisen ja eettisen luonnonkalan tuottajana
- yhteistyö kalastajien ja jalostajien kesken ja muiden elinkeinojen ja yhteiskunnallisten toimijoiden kanssa.

2. Elinkeinojen jatkuvuuden turvaaminen.

Alan kiinnostavuutta lisätään niin, että alalle rekrytoituu uusia toimijoita. Tämä tapahtuu

- parantamalla elinkeinon kannattavuutta korkean lisäarvon tuotteilla ja yhteistyöllä
- vähentämällä työn kuormittavuutta ja lisäämällä työturvallisuutta osaamisen parantamisella ja tekniikan tehokkaalla hyödyntämisellä
- tuomalla aktiivisesti esiin elinkeinon tarjoamia mahdollisuuksia ja kouluttamalla alalle haluavia.

Pohjoisin Lappi

Erityistavoitteet:

1. Elinkeinoon kannattavuuden ja tuotannon arvon lisääminen hiiliviisaasti ja kestävästi
2. Uusien yrittäjien saaminen kalatalouteen
3. Yhteistyön lisääminen paikallisella, alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla.

4. 2 Toimet

Ohjelman toimenpiteissä keskitytään kolmen erityistavoitteen mukaisiin painopisteisiin. Toteutustapa on proaktiivinen ja myös muita rahoitusmuotoja hyödyntävä. Kalaleaderin tehtävänä on aktivoida koko elinkeino ja muut tarvittavat toimijat mukaan ohjelman toteuttamiseen. Tällainen toimintatapa on kustannustehokas ja lisää kalatalouden tunnettuutta.

Hankkeiden rahoitus tapahtuu Kalaleaderin kiintiöstä vain, jos toimenpidettä ei ole tarkoituksenmukaista rahoittaa muista rahoituslähteistä (EMKR:n muut toimintalinjat, maaseuturahasto, LEADER-toimintaryhmä, EAKR, ESR, työvoimahallinto jne.). Tämä harkinta tehdään keskustellen muiden rahoittajien kanssa. Ohjelmakaudella 2014–2020 Lapin kalatalouden toimintaryhmä avusti kuntia hakemaan suoraa EMKR-rahoitusta 11 hankkeeseen, joilla kehitettiin kalasatamia. Hankkeiden kokonaissumma oli 1,15 M€. Kalastajia avustettiin 51 investointihankkeessa, arvoltaan yht. 654 000 euroa.

4.2.1 Elinkeinoon kannattavuuden ja tuotannon arvon lisääminen hiiliviisaasti ja kestävästi

Kalatalouden taloudellisen ja yhteiskunnallisen merkityksen lisääminen tarkoittaa pitkälti sitä, että elinkeino työllistää tulevaisuudessa enemmän ihmisiä kuin nyt, ja alan liikevaihto ja tulos kasvavat. Tämä edellyttää sellaisia toimia, joilla elinkeinoon kannattavuutta ja tuotannon arvoa lisätään. Tärkeää on, että toimet ovat ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestäviä. Erityisesti pohjoisimmassa Lapissa myös kulttuurinen kestävyys on otettava huomioon. Vähähiilisyys täytyy olla läpäisevänä periaatteena kaikessa toiminnassa. Näihin tavoitteisiin päästään innovaatioilla ja osaamisen parantamisella erityisesti pyynti- ja kalankäsittelymenetelmissä ja markkinoinnissa.

Kaupallisessa kalastuksessa tulee pyrkiä lisäämään sulk- ja saartopyydysten eli erilaisten rysiä ja nuottien osuutta. Tällä on monia etuja: rysät ja nuotat ovat kustannustehokkaita, ne vähentävät fossiilisten polttoaineiden käyttöä ja materiaalikuluja ja ei-toivotut sivusaaliit, kuten alamittaiset tai rauhoitetut kalat, voidaan helposti vapauttaa. Särkikalojen hyödyntämisen lisääminen ei onnistu ilman sopivia rysiä.

Kalastajilla on paljon ideoita rysäkalastuksen kehittämistä, mutta omalla riskillä ei innovaatioita olla halukkaita testaamaan, tai ainakaan jakamaan niistä tietoa. TUKALA-hanke ei alueen yhteistyötarjouksista huolimatta jalkautunut Lapissa käytännön tasolle. Lapin kalatalouden toimintaryhmä teki kaudella 2014–2020 yhteistyötä Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ja Ammattiopisto Lappian kanssa uusien kalastajien

Pohjoisin Lappi

koulutuksessa. Oppilaitokset ovat halukkaita laajentamaan yhteistyötä Kalaleaderin ja kalastajien kanssa pyydystekniikan kehittämiseen kalastajien innovaatioiden pohjalta. Pyydysrakentamisen koulutusta tarvitaan myös siksi, että alueen pyydyksentekijöistä kaksi tärkeintä on hiljattain eläköitynyt ja yksi kuollut.

Lapin Kalaleaderin alueella käytännössä kaikki kaupallisten kalastajien saaliit käsitellään kuntien omistamissa, laitoshyväksytyissä tiloissa. Kunnat ovat alkaneet kiinnittää huomiota tilojen hiilijalanjälkeen: menneellä ohjelmakaudella Miekojärven, Lokan ja Siltaharjun kalahalleihin asennettiin aurinkopaneelit tai keräimet energiatehokkuuden parantamiseksi toimintaryhmän rahoittamissa hankkeissa. Tätä työtä jatketaan.

Varsinaisten jalosteiden tekeminen ei kunnallisissa tiloissa ole lain mukaan mahdollista. Korkean lisäarvon tuotteita on kuitenkin mahdollista kehittää, kuten esim. Sodankylän kalamassahankkeen tulokset viime ohjelmakaudelta osoittavat. Erityisesti lisääntyvä särkikalojen hyödyntäminen edellyttää uusia tuotteita. Särjen ja lahnan lisäksi säyneellä on potentiaalia varsinkin Kemijärvellä ja tekojärvillä. Kunnat ovat kiitettävästi kehittäneet kalasatamia, ja ne ovat valmiita hankeyhteistyöhön lisäarvon saamiseksi kalatuotteille. Inarissa vuonna 2020 aloittanut jalostusyritys avaa myös uusia mahdollisuuksia.

Pyydys- ja kalankäsittelytekniikan kehittämiseen liittyy oleellisena osana koulutus. Kahden edellisen ohjelmakauden kokemusten perusteella tehokkaimpia ovat lyhyet ja tiiviit, suppeaan ja selkeästi määriteltyn asiaan kohdistuvat koulutukset, joihin aloite on tullut yrittäjiltä. Esimerkiksi Saamelaisalueen koulutuskeskus ja Ammattiopisto Lappia voivat tarjota ammattitaitoista koulutusta.

Korona-aika lisäsi kalan suoramyyntiä myös Lapissa. Digitalisaation hyödyntämisessä ja esim. sosiaalisen median käyttämisessä markkinoinnissa on vielä paljon kehitettävää. Kalastajat ilmaisivat vuodenvaihteen 2020–2021 tilaisuuksissa halunsa ja tarpeensa saada lisäoppia näissä asioissa. Suoramyynti paitsi lisää kalastuksen kannattavuutta, myös pienentää hiilijalanjälkeä kuljetusten vähentyessä.

Määrällisenä tavoitteena on ohjelmakauden loppuun mennessä

1. alueen kaupallisen kalansaaliin nostaminen nykyisestä n. 350 tonnista 500 tonniin. Indikaattorina olevaa kaupallisten saaliista voidaan seurata LUKE:n tilastoista. Tämä tosin edellyttää tilastoinnin tehostumista nykyisestä.
2. kaupallisten kalastajien liikevaihdon paraneminen yritystä kohden laskettuna 20 %. Indikaattori on liikevaihdon kehitys, jota voidaan selvittää ohjelmakauden puolivälissä ja lopussa yrittäjille tehtävillä kyselyillä.
3. vähintään kuuden koulutushankkeen järjestäminen. Indikaattorina toimii toteutuneiden hankkeiden määrä.

4.2.2 Uusien yrittäjien saaminen kalatalouteen

Ohjelman tavoitteena on kalatalouden taloudellisen ja yhteiskunnallisen merkityksen lisääminen, mutta myös elinkeinon jatkuvuuden turvaamiseen on kiinnitettävä huomiota. Ohjelmakauden aikana arviolta 60

Pohjoisin Lappi

% kokeneista kalastajaa tulee eläköitymään, ja näiden korvaaminen ja yrittäjien määrän lisäys on välttämätöntä kasvun ja kotimaisen kalan edistämishankkeen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Uusien kalastajien aktiivinen rekrytoiminen aloitettiin Sodankylässä vuonna 2016 esiselvityshankkeella, joka jatkui varsinaisella hankkeella 2017. Vuosina 2017–2020 hankkeen myötä tekojärville saatiin kymmenen I-luokan ja neljä II-luokan nuorta kaupallista kalastajaa. Keväällä 2021 on Kemijärven Kehitys Oy:n hallinnoimana aloitettu Kemijärven kaupallisen kalastuksen mahdollisuuksia markkinoiva hanke. Näiden hankkeiden kokemuksia voidaan käyttää hyväksi tulevissa hankkeissa.

Suurin potentiaali kalastajien määrän kasvulle on Kemijärvellä, Sodankylän tekojärvillä ja Pellossa. Kunnat, mukaan lukien niiden omistamat kehitysyritykset, ovat sopivia hallinnoijia näille hankkeille. Välttämätöntä on saada mukaan alueella jo toimivat kalastajat, sillä kokeneiden kalastajien antama opastus on oleellinen osa rekrytointia.

Uusi kohderyhmä tulee olemaan maahanmuuttajat. Lapin ELY-keskuksella on suunnitteilla maahanmuuttajille suunnattu kalatalouskoulutus, jossa heitä pyritään kotouttamaan ja rekrytoimaan elinkeinokalatalouteen. ELY-keskuksen kanssa on jo alustavasti keskusteltu siitä, miten kalaryhmän kokemuksia rekrytointihankkeista voitaisiin hyödyntää maahanmuuttajien koulutuksessa. Kalaryhmä on kaudella 2014-2020 avustanut Kemijärvellä muuttanutta ukrainalaista pääsemään 1-luokan kalastajaksi, ja maahanmuuttajat nähdään erittäin potentiaalisena uutena kalastajaryhmänä. Tämä työ vaatii yhteistyötä TE-toimiston, sosiaalialan ja muiden maahanmuuttajien kanssa tekemisissä olevien kesken.

Tärkeää kalastuksen jatkuvuuden turvaamisessa on alan houkuttavuuden lisääminen kuormittavuutta vähentämällä, työssä jaksamista parantamalla ja työturvallisuutta lisäämällä. Kalastuksen ja kalan käsittelyn fyysistä kuormittavuutta voidaan helpottaa uuden tekniikan käyttöön ottamisella ja digitalisaatio tarjoaa mahdollisuuksia kalatalousyrittämiseen liittyvän paperityön helpottamiseen. Uuden teknologian omaksumisessa koulutus on avainasemassa. Kalaleaderilla on kokemusta erilaisten koulutushankkeiden järjestämisessä yhdessä alan oppilaitosten kanssa.

Määrällisenä tavoitteena on I-luokan kaupallisten kalastajien määrän kasvu nykyisestä 35:stä 45:een vuoteen 2027 mennessä. Indikaattori on kalastajien määrä, jota voidaan seurata ELY-keskuksen rekisteristä saatavista tiedoista. Uudelle jalostusyritykselle olisi mahdollisuuksia Kemijärvellä ja Sodankylässä, joten niiden osalta tavoitteena on kaksi uutta yritystä. Myös pyydysrakentamiseen tarvitaan vähintään kaksi uutta yrittäjää. Indikaattori on syntyneiden yritysten lukumäärä.

4.2.3 Yhteistyön lisääminen

Lapin Kalaleaderilla on aiempien ohjelmakausien aikana syntynyt laaja yhteistyökumppani- ja sidosryhmä verkosto, jonka taulukkomuotoinen kuvaus on liitteenä. Seuraavassa kuvataan toimia yhteistyön lisäämiseksi edelleen.

Pohjoisin Lappi

Kalastajien yhteistyön merkitys Lapin sisävesillä on viimeisen vuosikymmenen aikana kasvanut. Paikallisesti kalastajat käyvät ryhmänä hintaneuvotteluja suurimpien ostajien kanssa ja tarvikkeita hankitaan yhteisostoina. Alueellisesti ja osin kansallisestikin uusia, hyviä käytäntöjä levitetään, sillä eri alueet eivät koe kilpailevansa samoilla markkinoilla.

Kalatalouden hiilijalanjäljen pienentämisessä paikallinen ja alueellinen yhteistyö ovat avainasemassa. Yhteistyöllä on mahdollista vähentää fossiilisten polttoaineiden kulutusta, kun paikallisesti järjestetään kalan ja tarvikkeiden kuljetukset samoilla vesialueilla kalastavien kesken. Alueen kalasta valtaosa menee avovesiaikana Ouluun ja Etelä-Suomeen, ja näissä kuljetuksissa on mahdollista tehdä alueellista yhteistyötä. Talvella kalalla olisi kysyntää Länsi-Lapin suurissa tunturikeskuksissa, mutta poikittaislogistiikan järjestäminen Inarista, Sodankylästä ja Kemijärveltä on vaikeaa. Myös tässä yhteistyö olisi kustannus-tehokasta ja ympäristöystävällistä.

Alueen kalastajat ovat kiinnostuneita myös kansainvälisestä yhteistyöstä. Lokan osuuskunnan toimintaan on käynyt tutustumassa puolalaisia, virolaisia ja ruotsalaisia kalastajia. Puolalaisia kalastajia on koulutettu Lokassa kv-hankkeen puitteissa, ja alueella tehtyjä pyydyksiä on myyty Puolaan. Yhteistyö olisi ilman koronapandemiaa ollut vielä tiiviimpää: nyt jäi toteutumatta lappilaisten kalastajien matka Puolaan, ja esim. Miekkojärvelle oli tulossa puolalaisia opintomatkalaisia kesällä 2021.

Lapin Kalaleaderilla on kokemusta kv-hankkeista, ja tätä työtä jatketaan. Edellisillä ohjelmakausilla kalaryhmän hallitukset linjasivat, että kv-yhteistyötä tehdään vain hankkeissa, joista Lapin kalastajat hyötyvät suoraan taloudellisesti. Esim. Lokan osuuskunta on myynyt yhteistyökumppaneille pyydyksiä ja majoitus- ja ohjelmalveluja. Tämä periaate on hyvä säilyttää myös kaudella 2022-2027. Taloudellisten seikkojen lisäksi kv-yhteistyöstä on muutakin hyötyä, erityisesti ajattelutavan laajentumisessa. Kuvaava on erään kalastajan kommentti: ”Kun olen nyt keskustellut noiden puolalaisten kalastajien kanssa, niin olen huomannut, ettei meillä täällä Suomessa asiat niin huonosti olekaan!” Lapin Kalaleaderilla on aiempien ohjelmakausien kokemuksen perusteella hyvät valmiudet ja halukkuus osallistua niin tulevan uuden kansallisen kalatalousverkoston kuin kansainvälistenkin verkostojen toimintaan.

Yhteistyöstä oppilaitosten kanssa on hyviä kokemuksia, ja yhteistyötä erityisesti Ammattiopisto Lappian ja Saamelaisalueen koulutuskeskuksen kanssa tullaan lisäämään. Oppilaitoksilla on vahva ammattitaito erilaisten koulutusten järjestämisessä, jonka lisäksi on tärkeää, että niiden kautta tavoitetaan kalatalousalasta kiinnostuneita nuoria.

Edellisillä ohjelmakausilla yhteistyö kalastusalueiden kanssa on ollut vähäistä. Tämä johtuu ensinnäkin siitä, että niillä ei ole ollut resursseja osallistua elinkeinokalataloutta kehittäviin hankkeisiin. Toiseksi, tšekäläiset kalastusalueet ovat käyttö- ja hoitosuunnitelmiansa mukaisesti keskittyneet kalastuksen säätelyyn ja valvontaan ja kalavesien hoitoon. Yhteistyö on ollut pääasiassa sitä, että kalastusalueet ovat ohjanneet kaikki elinkeinokalataloudesta kiinnostuneet kalatalousryhmän asiakkaiksi. Tulevalla kaudella yhteistyötä kalatalousalueiden kanssa on mahdollista lisätä, mikäli ne käyttö- ja hoitosuunnitelmissaan panostavat aiempaa enemmän elinkeinokalatalouteen.

Pohjoisin Lappi

Kunnat ovat olleet ja tulevat olemaan tärkeimpiä yhteistyökumppaneita. Kunnat ovat oppilaitosten ohella käytännössä ainoita, joilla on sekä hallinnollinen kyky että rahalliset resurssit toimia kehittämishankkeiden hallinnoijina. Kunnat myös vastaavat kalasatamien ylläpitämisestä ja kehittämisestä, mikä tekee niistä ratkaisevan tärkeitä kaupallisen kalastuksen kannalta.

Kalaryhmien epävirallinen yhteistyö ja varsinkin hyvien käytänteiden jakaminen on ollut erittäin hyödyllistä kahdella edellisellä ohjelmakaudella. Huolimatta tulevista virallisista verkostoista tämä vertaistuki tulee jatkumaan.

Määrällisenä tavoitteena on vähintään kahden alueellisen yhteistyöhankkeen järjestäminen. Lisäksi tavoitteena on osallistua vähintään kahteen kansalliseen ja kahteen kansainväliseen yhteishankkeeseen. Indikaattori on toteutuneiden yhteishankkeiden ja niihin osallistuneiden henkilöiden lukumäärä.

5 HALLINTO, AKTIVOINTI, SEURANTA JA ARVIOINTI

Leader Pohjoisin Lappi ry. (LPL) on toiminut kahdella edellisellä ohjelmakaudella kalatalousryhmän hallinnoijana vastaten toteutuksen koordinoinnista ja taloudesta. LPL on osoittanut olevansa kykenevä toimimaan Kalaleaderin 'emoleaderina', ja jatkaa edelleen hallinnoijana. Toiminnanjohtajan työajasta varataan enintään 10 % ohjelman toteutuksen hallinnolliseen koordinointiin. Yhdistyksen taloussihteerin työajasta varataan enintään 10 % ohjelman taloushallintoon ja sihteerityöhön. Hallintokulut katetaan kuntarahoituksella.

Kalaleaderin hankelausunnoista vastaa sen kymmenjäseninen kalajaosto (aikaisemmilla kausilla hallitus), joka käsittelee kalaleaderin ohjelmasta rahoitettavaksi esitetyt hankehakemukset aktivaattorin tai yhdistyksen toiminnanjohtajan esittelystä emoleaderin hallituksesta erillään.

Kalaleaderin kalajaoston kokoonpano on seuraava:

- Kunnat: Sodankylän, Inarin, Kemijärven ja Pellon kuntien edustajat
- Elinkeinoa edustavat yhteisöt: Lapin kalatalouskeskus / ProAgraria Lappi
- Yksityiset: neljä alan yrittäjää, yksi jokaisesta kunnasta
- Leader Pohjoisin Lappi ry:n edustaja

Aktivointihankkeen keskeinen tehtävä on saada alueen kalatalouselinkeinon parissa toimivat mukaan osallistumaan ohjelman toimenpiteiden toteutukseen omilla hankkeillaan. Aktivaattori antaa yrittäjille ja kunnille neuvontaa ja ohjausta niiden kehittämishankkeissa, mutta avustaa myös muista lähteistä rahoitettavissa investointihankkeissa.

Käytännössä aktivaattori keskustelee yritysten, kuntien ja muiden toimijoiden kehittämistarpeista sekä järjestää kalatalouteen liittyviä teemailtoja ja muita tilaisuuksia.

Pohjoisin Lappi

Ohjelman toteutumista seurataan kirjaamalla kaikki tehdyt toimenpiteet, seuraamalla saalis- ym. tilastoja ja olemalla tiiviisti yhteydessä alan toimijoihin. Ohjelmakauden puolivälissä tehdään alan yrittäjille ja muille yhteistyökumppaneille kysely, jolla arvioidaan sitä, miten alan toimijat näkevät Lapin Kalaleaderin onnistuneen työssään.

6 VIESTINTÄSUUNNITELMA

Tässä suunnitelmassa on kerrottu ohjelmakauden viestinnän tavoitteista, kohderyhmistä ja toteuttamisesta yleisellä tasolla. Käytännössä viestintää suunnitellaan jatkuvasti tarpeiden mukaan, ja vastataan toiminta- ja viestintäympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Viestintää seurataan erityisesti laadullisesti eli yhteydenottojen määrän ja saadun palautteen perusteella. Myös näkyvyyttä seurataan, mutta pelkkä klikkausten määrä ei vielä kerro viestinnän onnistumisesta.

6.1 Viestinnän tavoitteet

Viestinnässä Lapin Kalaleaderin keskeisimpinä tavoitteina on:

- 1) Tuoda esiin Lapin Kalaleaderin tarjoamia mahdollisuuksia elinkeinokalatalouden kehittämisessä sekä vanhoille että potentiaalisille uusille sidosryhmille.
- 2) Tukea kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä huolehtimalla oikea-aikaisesta tiedonkulusta sidosryhmille.
- 3) Lisätä tietoisuutta hyvistä käytänneistä paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti ja siten tukea kalatalouden kestävästä kasvusta.
- 4) Lisätä kiinnostusta kalataloutta kohtaan ja siten tukea elinkeinon jatkuvuutta.

6.2 Sidosryhmäviestintä

Oikea-aikainen sidosryhmäviestintä on Kalaleaderin toiminnan keskiössä. Sidosryhmäviestinnän kautta yhteistyön mahdollisuudet lisääntyvät, tietoisuus hankeideoista ja rahoitusmahdollisuuksista kasvaa. Lisäksi tieto hyvistä käytännöistä ja innovaatioista leviää, mikä auttaa alueen toimijoita kehittämään elinkeinoja kestävästi.

Sidosryhmäviestinnän tärkeimmät kohderyhmät ovat:

- paikalliset yrittäjät (kalastajat, jalostajat, vesiviljelijät)
- kuntapäätäjät
- oppilaitokset

Näiden lisäksi pidetään yhteyttä kalatalousalueisiin, muihin kalaleadereihin ja kansainvälisiin toimijoihin.

Pohjoisin Lappi

Sidosryhmiin ollaan pääasiassa yhteydessä suurin henkilökohtaisin kontaktoinnein joko puhelimitse tai sähköpostitse. Taulukossa 2 on kuvattu sidosryhmäviestinnän kohderyhmät, niitä koskevat viestinnälliset toimenpiteet, kanavat ja se, millä taajuudella heille viestitään. Sidosryhmiä koskettavaa tietoa julkaistaan myös Kalaleaderin verkkosivuilla ja LPL:n sosiaalisen median kanavissa, joista on kerrottu tarkemmin luvussa 6.3 yleisviestinnän yhteydessä. Sosiaalisen median merkitys on kuitenkin sidosryhmäviestinnän kannalta vähäinen, sillä suurin osa alueen yrittäjistä ei aktiivisesti käytä sosiaalista mediaa.

Kohderyhmä	Toimenpide	Kanava	Taajuus/ajankohta
Paikalliset kalatalousyrittäjät (kalastajat, jalostajat, vesiviljelijät)	Ajankohtaisesta toiminnasta tiedottaminen (tukimahdollisuudet ja niiden muutokset sekä meneillään olevat hankkeet)	Sähköposti	Jatkuva, tarpeen mukaan, vähintään neljästi vuodessa. Aloitetaan heti toiminnan alkaessa.
	Hyvien käytänteiden jakaminen (esim. hankkeiden tulokset ja innovaatiot kestävän kasvun saralla)	Sähköposti, tilaisuudet	Jatkuva, tarpeen mukaan
Kuntapäätäjät ja viranhaltijat (Inari, Kemijärvi, Sodankylä, Pello)	Hankemahdollisuuksista tiedottaminen	Esittäytyminen lautakunnan tai kunnanhallituksen kokouksessa	Heti toiminnan alkaessa
	Ajankohtaisista hankeideoista ja tukimahdollisuuksista tiedottaminen	Viranhaltijoiden suora kontaktointi	Jatkuva, tarpeen mukaan
Oppilaitokset (Saamelaisalueen koulutuskeskus, Lappia)	Hankemahdollisuuksista tiedottaminen	Sähköposti, puhelinsoitto	Heti toiminnan alkaessa
	Kentältä nousseiden hankeideoiden ja koulutustarpeiden välittäminen	Sähköposti, puhelinsoitto	Jatkuva, tarpeen mukaan
Kansainväliset toimijat (EU:n kalaryhmät ja FAMENET-verkosto)	Yhteistyömahdollisuuksista tiedottaminen	Sähköposti, puhelinsoitto	Jatkuva, tarpeen mukaan
Kalatalousalueet	Yhteistyömahdollisuuksista tiedottaminen	Sähköposti, puhelinsoitto	Jatkuva, tarpeen mukaan

Taulukko 2. Sidosryhmäviestinnän kohderyhmät, toimenpiteet, kanavat ja taajuus.

Sidosryhmäviestintä perustuu pitkälti jo olemassa oleviin yhteistyöverkostoihin, joiden kanssa on aiempina ohjelmakausina löydetty hyvät ja toimivat viestinnän ja vuorovaikutuksen käytänteet. Vuorovaikutus eri toimijoiden välillä on sidosryhmäviestinnässä keskeistä: viestintä voi olla kahdensuuntaista, mutta Kalaleader voi toimia myös viestin viejänä eri toimijoiden välillä. Olennaista onkin, että aktivaattori jalkautuu kentälle ja tuntee henkilökohtaisesti mahdollisimman suuren osan alan toimijoista ja kuntapäätäjistä.

Pohjoisin Lappi

Sidosryhmiensä kautta Kalaleader tavoittaa myös sellaisia keskeisiä kohderyhmiä, joille Kalaleader ei kohdistaa viestintäänsä suoraan. Esimerkiksi elinkeinon jatkuvuuden kannalta keskeinen kohderyhmä eli alasta kiinnostuneet nuoret tavoitetaan pääasiassa Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ja Ammattiopisto Lappian kautta. Lisäksi kalataloushallinnon eri portaat ja vanhat kalatalousyrittäjät neuvovat uusia yrittäjiä Kalaleaderin puoleen.

6.3 Yleisviestintä

Keskeisten sidosryhmiensä lisäksi Lapin Kalaleader tiedottaa toiminnastaan suurelle yleisölle. Yleisviestinnässä voidaan erottaa paikallinen, alueellinen ja valtakunnallinen taso (taulukko 3).

Yleisviestinnässä levitetään tietoa toiminnasta yleistajuisesti. Se on toiminnan vaikuttavuuden kannalta tärkeää, sillä se voi synnyttää julkista keskustelua sekä paikallisella että yhteiskunnallisella tasolla. Yleisviestinnällä voidaan lisätä alueen kalatalouden tunnettuutta ja kiinnostavuutta, tuoda esiin elinkeinon mahdollisuuksia ja vahvistaa sen imagoa ympäristöystävällisenä ruuantuotannon vaihtoehtona.

Yleisviestinnällä voidaan tavoittaa uusia yhteistyökumppaneita ja sidosryhmiä sekä valtakunnallisesti että paikallisesti. Lisäksi yleisviestinnällä voidaan herätellä tiettyjä kohderyhmiä, kuten kalataloudesta elinkeinona ja ammattina kiinnostuneita nuoria, alanvaihtamista harkitsevia työkäisiä tai alueelle muuttoa harkitsevia kalataloudesta kiinnostuneita.

Suurelle yleisölle suuntautuvassa viestinnässä hyödynnetään Leader Pohjoisin Lappi ry:n alustoja. Kalaleaderilla on LPL:n verkkosivujen alla oma alisivu, jolla julkaistaan mm. ajankohtaisia tiedotteita, yrittäjien kokemuksia ja yhteistyöhankkeissa syntyneitä videoita. LPL jakaa KalaLeaderin suurta yleisöä koskettavat tiedotteet myös sosiaalisen median kanavissaan, joista aktiivisesti käytössä ovat Facebook ja Instagram. Hankkeissa syntyvä materiaali levitetään sosiaalisen median kanavissa mahdollisimman laajalle. Edellisellä ohjelmakaudella on saatu hankkeissa tuotetuille Youtube-videoille laaja katsojakunta, ja tämä huomioidaan myös jatkossa.

Lisäksi suurta yleisöä tavoitetaan tiedotusvälineiden kautta. Tiedotusvälineisiin pidetään aktiivisesti yhteyttä – niitä lähestytään tiedottein tai suoraan yhteydenotoin juttuideaa ehdottamalla. Kalatalouden aiheet kiinnostavat mediaa sekä paikallisesti että maakunnallisesti, ja edelliseltä ohjelmakaudelta onkin hyviä kokemuksia siitä, että tiedotusvälineet uutisoivat aiheesta mielellään ja uutisointi poikii myös yhteydenottoja Kalaleaderiin päin.

Taulukossa 3 on kuvattu viestinnän teemoja, kanavia ja taajuutta paikallisella, alueellisella ja valtakunnallisella tasolla.

Pohjoisin Lappi

Yleisviestinnän taso	Teemat	Kanavat	Taajuus
Paikallinen taso (Inari, Kemijärvi, Pello, Sodankylä)	Käynnistyvät rahoitukset ja hankkeet	KalaLeaderin verkkosivut	Jatkuva
	Hankkeiden tulokset	LPL:n sosiaalisen median kanavat (Facebook, Instagram)	
	Paikalliset innovaatiot (kestävä kasvu, vähähiilisyys, pyydykset)	Paikallislehdet: Inarilainen, Kotilappi, Sompio, Meän Tornionlaakso	
	Kalatalouden kasvupotentiaali ja mahdollisuudet elinkeinona	Youtube	
Alueellinen taso (Lapin maakunta)	Hankkeiden tulokset	KalaLeaderin verkkosivut	Tarpeen mukaan, uutiskynnyksen ylittyessä
	Paikalliset innovaatiot	LPL:n sosiaalisen median kanavat (Facebook, Instagram)	
	Kalatalouden kasvupotentiaali ja mahdollisuudet elinkeinona	Lapin Kansa	
	Paikallinen osaaminen ja sen kehittäminen	Radio (Yle) TV (Yle) Youtube	
Valtakunnallinen taso (Suomi)	Innovaatiot ja kalatalouden mahdollisuudet Lapissa	Maakuntalehdet ja HS	Tarpeen mukaan, uutiskynnyksen ylittyessä
	Valtakunnallinen ja kansainvälinen yhteistyö	Radio (Yle) TV (Yle, MTV3) Youtube	

Taulukko 3. Yleisviestinnän tasot, teemat, kanavat ja taajuus.

Pohjoisin Lappi

7 KUSTANNUSTEN JAKAUTUMINEN JA RAHOITUS-SUUNNITELMA

Painopiste	2022	2023	2024	2025	2026	2027	yht. €
Kannattavuus ja arvo	55 000	55 000	55 000	50 000	50 000	40 000	305 000
Uudet yrittäjät	40 000	30 000	30 000	20 000	20 000	20 000	160 000
Yhteistyö	40 000	40 000	40 000	30 000	30 000	30 000	210 000
Kalaleaderin toiminta	25 000	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000	225 000
Hallinto (kuntaraha)	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	120 000
Yhteensä €	230 000	220 000	210 000	200 000	190 000	190 000	1 020 000

Taulukko 4. Arvio kustannusten jakautumisesta toiminnan painopisteiden välillä.

Kustannusarvio on suuntaa antava ja vuosittaista sekä painopisteiden välistä vaihtelua voi tapahtua. Se on laadittu todellisten arvioitujen vuosittaisten kustannusten mukaan eikä siinä siten oteta huomioon hankepäätösten kustannusarviota etukäteen sitovaa vaikutusta. Kalaleaderin toiminnan kustannukset on arvioitu ministeriön 22.9.2021 ilmoittaman mahdollisen flat rate-tason mukaisiksi.

EU:n yleisasetuksen 1303/2013 artiklan 35 mukaan ”toimintakustannuksiin ja toiminnan edistämiseen myönnetty tuki ei saa olla yli 25 prosenttia yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisstrategian yhteydessä aiheutuneista julkisista kokonaismenoista”. Toimintakustannuksiin ”kuuluvat käyttö-, henkilöstö-, koulutus-, suhdetoiminta- ja rahoituskustannukset sekä 34 artiklan 3 kohdan g alakohdassa tarkoitettuun tämän strategian seurantaan ja arviointiin liittyvät kustannukset”. Toiminnan edistämistä on toiminta, jolla ”helpotetaan sidosryhmien välistä vaihtoa tietojen saamiseksi ja strategian edistämiseksi ja potentiaalisten tuensaajien tukemiseksi toimien kehittämisessä ja hakemusten valmistelussa”.

Rahoitussuunnitelma

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	yht. €
EMKVR	150 000	150 000	150 000	150 000	150 000	150 000	900 000
kunnat	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	120 000
yksityinen rahoitus	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	120 000
yht.	190 000	190 000	190 000	190 000	190 000	190 000	1 140 000

Taulukko 5. Rahoitussuunnitelma.

Kuntarahoituksesta puolet jyvitetään eri kunnille asukasluvun perusteella ja puolet I-luokan kaupallisten kalastajien vuoden 2020 määrän perusteella (taulukko 6). Kunnille raportoidaan vuosittain hankerahoituksen suuntaamisesta eri alueiden hankkeille. Kaikki kunnat ovat tehneet päätöksen sitoutumisesta rahoitukseen.

Pohjoisin Lappi

Yksityistä hankerahaa pyritään saamaan erityisesti elinkeinon kannattavuuden ja tuotannon arvon kasvattamiseen tähtääviin hankkeisiin.

kunta	väkiluku	kalastajia	maksuosuus €
Inari	6907	17	7528
Kemijärvi	7274	2	3385
Sodankylä	8303	13	6925
Pello	3373	3	2162
yht.	25857	35	20000

Taulukko 6. Kuntien rahoitusosuudet ja niiden perusteet.

LIITTEET:

Lapin Kalaleaderin verkostot

Yhteenveto osallistamistilaisuuksista

Kuntien päätökset osallistumisesta Lapin Kalaleaderiin ja kuntarahan maksamisesta

Leader Pohjoisin Lappi ry:n päätös rahoituksen hakemisesta Lapin Kalaleaderille

Pohjoisin Lappi

LIITE: Lapin Kalaleaderin verkosto

Kalaleaderin verkoston osa	Yhteyshenkilöt
Maa- ja metsätalousministeriö	Heta Ratasvuori
Lapin ELY-keskus	Mika Oraluoma, Jari Leskinen
Inarin kunta	Mari Palolahti
Sodankylän kunta	Ari Pesonen
Kemijärven kaupunki	Markku Heikkilä
Pellon kunta	Kai Korhonen
Saaristomeren kalatalouden toimintaryhmä	Maria Saarinen
Selkämeren ja Pyhäjärven kalatalouden toimintaryhmä	Mika Halttu
Sisä-Suomen kalatalousryhmä	Janne Ruokolainen
Perämeren rannikon kalatalousryhmä	Iiro Majuri
Itä-Suomen kalatalousryhmä	Pekka Sahama
Etelä-Suomen kalatalousryhmä	Marjo Tolvanen
Kainuun ja Koillismaan kalatalousryhmä	Pirjo Oikarinen
Pohjanmaan rannikon toimintaryhmä	Jonas Harald
Lokan Luonnonvara Osuuskunta	Risto Pyhäjärvi
Ammattiopisto Lappia	Petteri Lepistö
Saamelaisalueen koulutuskeskus	Ismo Joentakanen
Jalostajat	Arctic Fish Oy, Kiveliön Kala Oy
Vesiviljely	Kemijärven yritykset
EU:n kalaryhmäverkosto	Petri Rinne, Richard Freeman
Kansainväinen yhteistyö	Irek Kaminski, Kersti Ojantakanen ym.
Luonnonvarakeskus	Teuvo Niva, Petri Suuronen
Kaupalliset kalastajat	Sähköpostilista rekisteröityneistä
Inarijärven Ammattikalastajat ry.	Mika Nikulainen
Kemijärven Kaupalliset Kalastajat ry.	Jarmo Palojärvi
Kalatalousalueet	Toiminnanjohtajat

Pohjoisin Lappi

LIITE:

MUISTIO: Yhteenveto kalastajatilaisuuksissa saaduista ehdotuksista strategian tavoitteiksi

Ehdotukset on koottu tilaisuuksista tehdyistä muistioista mahdollisimman lyhyesti. Tilaisuuksissa käytiin runsaasti keskusteluja alueen kalatalouden kehittämisestä. Tarkemmat tiedot löytyvät kunkin tilaisuuden erillisistä muistiosta.

Inari 23.11.2020:

- kalan jalostusasteen nostaminen
- infrastruktuurin, kuten kalasatamien kehittäminen
- kalastajien kouluttaminen elinkeinon eri osa-alueissa
- kalastajien välisen yhteistyön ja kollegoilta oppimisen edistäminen.

Pello 8.12.2020:

- uusien kalastajien saaminen elinkeinon
- lisäarvon saaminen kalalle uusina tuotteina ja suoramyynninä myös omalle alueelle
- kalavarojen kestävä ja täysimääräinen hyödyntäminen, myös tällä hetkellä vähäarvoiset lajit huomioiden
- kalastajien kouluttaminen elinkeinon eri osa-alueissa, mukaan lukien pyydystekniikka ja kaikki uusi kalastukseen liittyvä tekniikka
- työssä jaksamisen ja työergonomian edistäminen.

Kemijärvi 4.11.2020:

- uusien kalastajien saaminen elinkeinon
- infrastruktuurin, kuten kalasatamien kehittäminen
- pyyntitekniikan kehittäminen
- kalastajien kouluttaminen elinkeinon eri osa-alueissa.

Sodankylä 14.1.2021:

- strategian tulee edistää vähähiilisyttä, mikä on käytännössä parhaiten saavutettavissa yhteistyön lisäämisellä sekä tietyn alueen sisällä että alueiden välillä.
- digitalisaation mahdollisuuksia tulisi hyödyntää
- lisäarvon saaminen kalalle uusina tuotteina ja esim. suoramyynninä myös omalle alueelle
- työssä jaksamisen ja työergonomian edistäminen mm. koneellista kalan käsittelyä edistämällä.
- uusien kalastajien saaminen elinkeinon

Tilaisuuksiin osallistui yhteensä 24 kalastajaa.

